

TEHDÄÄN JUTTU KIRJASTOSSA

TUTUSTU LEHTIIN

HAE TIETOA

TEE JUTTU

AIKAKAUSMEDIA

Aikakauslehdet mediakasvattajina -toiminta tukee lasten ja nuorten medialukutaidon kehittämistä sekä myönteistä suhtautumista aikakauslehtiin. Tuotamme oppimateriaaleja päiväkodeille, kouluille ja nuorisotyöhön.

www.aikakausmedia.fi/mediakasvatus

SANOMALEHTIEN LIITTO

Sanomalehti opetuksessa -toiminta tukee lasten ja nuorten kriittistä ja aktiivista mediasuhdetta. Tuotamme mediakasvatuksellisia oppimateriaaleja eri ikäryhmille.

www.sanomalehtiopetuksessa.fi

Tehdään juttu kirjastossa -materiaali:
Toimittaneet: Outi Laine, Maija Puska, Hanna Romppainen
Kuvitus ja taitto: Terese Bast
Julkaisijat: Aikakausmedia ja Sanomalehtien Liitto
Julkaisuvuosi: 2017

Moi!

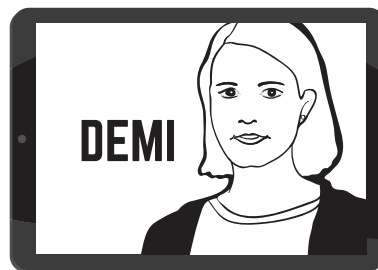
Tehdään juttu kirjastossa -työpajan aikana tutustutte aikakaas- ja sanomalehtiin, ideoitte ryhmässä oman juttuaiheen ja harjoittelette tiedonhakua. Toimikaa näin:

- Jakautukaa pieniin ryhmiin. Osa tehtävistä tehdään ryhmässä ja osa itsenäisesti.
- Lukekaa ohjeet tarkasti.
- Kannattaa katsoa eri aiheita käsittelevät videot osoitteessa www.vimeo.com/channels/juttukirjastossa. Niissä toimittajat kertovat, miten jutut syntyvät.

ANTOISAA TYÖPAJAA!

JUTTUBINGO

VIDEO:

Miksi lehdessä on erilaisia juttutyyppejä?

1. Työskennelkää pienryhmässä kirjaston lehtiosastolla.
2. Katsokaa aluksi video siitä, millaisista juttutyypeistä Demi-lehti koostuu www.vimeo.com/channels/juttukirjastossa.
3. Valitkaa yksi aikakauslehti. Selaillkaa lehteä ja etsikää siitä mahdollisimman erilaisia ja erinäköisiä juttuja. Miettikää, mikä on kunkin jutun juttutyyppi. Saatte vinkkejä seuraavalta sivulta.
4. Merkitkää juttutyyppit rastilla oheiseen bingotaulukkoon. Yrittäkää saada kolme peräkkäistä rastia.

SILPPUJUTTU

GALLUP

KOLUMNI

ARVOSTELU

HENKILÖJUTTU

REPORTAASI

STUDIOJUTTU

UUTINEN

PÄÄKIRJOITUS

Juttutyyppejä

Arvostelu: Arvostelussa kirjoittaja esittelee esimerkiksi jonkin uuden pelin, kirjan, levyn, teatteriesityksen tai ruoka-annoksen ja kertoo, kuinka onnistunut se hänen mielestään oli.

Vinkki: Arvostelussa annetaan usein tähtiarvosana.

Gallup: Gallupissa muutamalta ihmiseltä kysytään, mitä mieltä he ovat jostakin ajankohtaisesta aiheesta. Vastajat voidaan poimia esimerkiksi kadulta.

Vinkki: Valmis gallup koostuu haastateltavien kuvista ja heidän vastauksistaan.

Henkilöjuttu: Henkilöjutussa haastatellaan tunnettua, ajankohtaista tai kiinnostavaa ihmistä. Juttu kertoo siitä, millainen haastateltava henkilö on.

Vinkki: Henkilöjutun kuvituksena on yleensä kuva haastateltavasta.

Kolumni: Kolumni on mielipidekirjoitus, jonka kirjoittaa joko toimittaja tai joku vieraileva kirjoittaja. Kolumni voi käsitellä viihteellisiä tai henkilökohtaisia aiheita, mutta myös vakavia yhteiskunnallisia teemoja.

Vinkki: Kolumnin yhteydessä on kirjoittajan nimi ja kuva.

Pääkirjoitus: Sanomalehden pääkirjoituksessa esitetään lehden virallinen kanta johonkin ajankohtaiseen aiheeseen. Aikakauslehdessä pääkirjoitus on usein päätoimittajan ja lehden henkilökohtainen viesti lukijoille.

Vinkki: Pääkirjoitus on usein aivan lehden alussa.

Reportaasi: Reportaasissa toimittaja kuvaa esimerkiksi jotakin kiinnostavaa paikkaa tai tapahtumaa.

Vinkki: Reportaasi on monen sivun juttu, jossa on paljon kuvia.

Silppujuttu: Silppujuttu koostuu pienistä palasista. Silppujuttuja ovat esimerkiksi seurapiiripalstat, in ja out -jutut sekä tapahtumakalenterit.

Vinkki: Silppujuttu sisältää useita kuvia ja lyhyitä tekstejä.

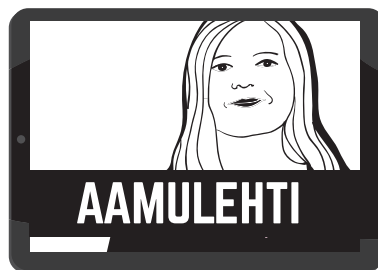
Studiojuttu: Studiojuttuja tehdään ruokaan, muotiin, kauneuteen tai esimerkiksi sisustukseen liittyvistä aiheista.

Vinkki: Studiojutussa on tarkasti suunnitellut ja usein lavastetut kuvat.

Uutinen: Uutinen kertoo jostakin uudesta tiedosta, yllättävästä tapahtumasta tai muuttuneesta tilanteesta. Se vastaa kysymyksiin mitä, missä, kuka, milloin, kenelle ja miksi.

Vinkki: Uutisen pituus vaihtelee lyhyistä uutispätkistä laajoihin analyyseihin.

TUTUSTU UUTISIIN

VIDEO:

Miten uutinen syntyy?

1. Valitkaa yksi sanomalehti ja silmäilkää sen uutisia.
2. Katsokaa video siitä, miten Aamulehden uutiset syntyvät.
www.vimeo.com/channels/juttukirjastossa
3. Valitkaa lehdestä teitä kiinnostava uutinen. Lukekaa se ja vastatkaa alla oleviin kysymyksiin.

Mitä on tapahtunut? Tiivistäkää uutisen ydin yhteen virkkeeseen.

Miksi tämä on uutisoimisen arvoista? Voitte valita useita:

- Asia on tärkeä kyllä ☐ ei ☐ ehkä ☐
- Kenelle?
- Asia on kiinnostava kyllä ☐ ei ☐ ehkä ☐
- Asia on ajankohtainen kyllä ☐ ei ☐ ehkä ☐
- Tapahtumapaikka on lähellä kyllä ☐ ei ☐ ehkä ☐
- Tapahtuma on yllättävä kyllä ☐ ei ☐ ehkä ☐

Millaisia tietolähteitä jutussa on käytetty?

- Haastatteluja kyllä ☐ ei ☐ ehkä ☐
- Keitä on haastateltu?
- Nettilähteitä kyllä ☐ ei ☐ ehkä ☐
- Tietokirjoja kyllä ☐ ei ☐ ehkä ☐

IDEOI JUTTU

1. Katso video siitä, miten Koululaisessa tehdään kiinnostavia juttuja.
www.vimeo.com/channels/juttukirjastossa

2. Työskentele itsenäisesti ja vastaa taulukon kysymyksiin.

VIDEO: Mikä tekee jutusta kiinnostavan?

- Mitä sinulle tärkeää asiaa vanhempasi eivät ymmärrä?

- Jos sinä saisit päättää, koulussa olisi...

- Mikä asia on ärsyttänyt sinua viime aikoina?

- Mikä on tehnyt sinut iloiseksi?

- Mistä aiheista olette puhuneet paljon kaveripiirissä tai kotona?

- Mikä asia kaipaasi muutosta?

- Mitä tärkeää asiaa ei ole käsitelty mediassa riittävästi?

3.

Valitse vastauksistasi yksi aihe, josta tekisit mieluiten jutun. Ympyröi se.

4.

Kokoontukaa pienryhmiin ja ideoikaa yhteinen juttuaihe.

- Vertailkaa edellisen sivun vastauksia. Nouseeko esiin aiheita, jotka kiinnostavat teitä kaikkia?
- Miettikää, minkälaisia juttuja aiheista saisi tehtyä. Ideoikaa vapaasti! Kirjoittakaa muistiin ainakin kolme juttuideoa.
- Valitkaa ideoistanne yksi yhteinen juttuaihe.
- Kenen näkökulmasta aihettanne voi tarkastella? Saatte vinkkejä seuraavalta aukeamalta. Valitkaa jutullenne näkökulma, joka tuntuu teistä kiinnostavimmalta.
- Teettekö jutustanne uutisen, henkilöjutun tai vaikkapa peliarvostelun? Valitkaa yhteiselle jutullenne sopivin juttutyyppi.

5.

Nyt tehtävänänne on myydä oma juttuideanne toimituspalaverissa. Valmistakaa lyhyt esitys, jossa perustelette koko luokalle, miksi juuri teidän juttuaiheenne on tärkeä ja miksi juttu kannattaa tehdä.

- Mistä aiheesta teette jutun?
- Mistä näkökulmasta kirjoitatte jutun? Minkä juttutyypin valitsitte?
- Miksi juttuaiheenne on tärkeä ja kiinnostava?
- Millaisia lukijoita aiheenne kiinnostaa?
- Missä juttunne voitaisiin julkaista?

Luokan toiset ryhmät antavat juttuaiheestanne palautetta ja kysyvät tarvittaessa lisäkysymyksiä.

NÄKÖKULMAN VALINTA

Näkökulman valinta on olennainen osa juttuprosessia. Samasta aiheesta voi tehdä hyvin erilaisia juttuja.

Poliisi:

**Puuhun kiivenneet kissat
työllistävät poliisia**

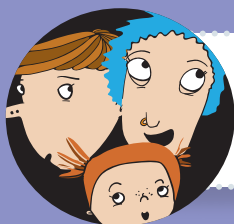
(Uutinen)

Allergikko:

**Näin opin pärjäämään
kissa-allergian kanssa**

(Kolumni)

Yleinen mielipide:

Oletko kissa- vai koiraihminen?

(Gallup)

Lemmikkitarvikemyyjä:

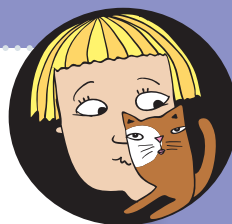
Kissatarviketrendit, Top 5

(Silppujuttu)

Kissan omistaja:

"Kissa on tehnyt minusta onnellisen"

(Henkilöjuttu)

Vanhus:

Kissakaveri tekee palvelutalosta kodin

(Reportaasi)

TIEDONMETSÄSTYS

Seuraavaksi edessä on tiedonhaku. Tietoa kannattaa etsiä monesta eri lähteestä, esimerkiksi netistä, tietokirjoista, aiemmin julkaistuista jutuista ja asiantuntijoilta.

1. Työskennelkää pienryhmissä ja kirjoittakaa lista asioista, joita haluatte selvittää juttuunne varten.

2. Yhdistäkää viivalla sopiva tietolähde kuhunkin asiaan.

MITÄ PITÄÄ SELVITTÄÄ
JUTTUA VARTEN?

1.

2.

3.

4.

5.

MISTÄ TIEDON VOI LÖYTÄÄ?

- ✓ Etsin aihetta käsitteleviä tietokirjoja.
- ✓ Selvitän, onko aihetta tutkittu.
- ✓ Etsin verkosta.
- ✓ Haastattelen asiantuntijaa.
- ✓ Kysyn kavereilta tai tutulta.
- ✓ Luen, millaisia juttuja aiheesta on aiemmin kirjoitettu.
- ✓ Etsin haastateltavaksi jonkun, jolla on kokemusta aiheesta.
- ✓ Teen gallupin.
- ✓ Muu tietolähde. Mikä?

Esimerkki tiedonhausta

Teemme juttua siitä, voiko kierrättäminen pelastaa maailman. Tiedämme jo, että kierrättäminen on tosi yleistä ja että se tekee hyvää ympäristölle. Nykyään voi kierrättää paremmin kuin ennen.

Mitä meidän pitää selvittää juttuamme varten?

Mitä kaikkea voi kierrättää?

(Kierrätyskeskuksesta voisi kysyä.)

Millaista kierrättäminen oli 50-luvulla? Miten kierrätysmahdollisuudet ovat muuttuneet?

(Onko aiheesta kirjoitettu tietokirjaa?)

Kuinka iso osa jätteestä kierrätetään?

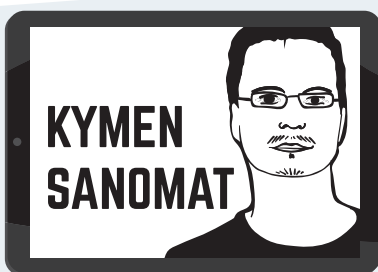
(Etsin Tilastokeskuksen nettisivuilta tilaston.)

Miksi ihmiset tahtovat kierrättää?

(Tehdään gallup.)

Millaisia vaikutuksia ympäristöön on esim. sillä, että paperi kierrätetään?

(Millaisia juttuja aiheesta on aiemmin tehty?)

VIDEO: Mistä löytää luotettavaa tietoa?

3. Katsokaa video siitä, miten Kymen Sanomien juttuihin hankitaan luotettavaa tietoa www.vimeo.com/channels/juttukirjastossa
4. Jakautukaa etsimään tietoa eri lähteistä. Huolehtikaa, että jutussanne käytetään ainakin kolmea eri lähdettä. Voitte kirjoittaa löytämänne tiedot ja lähteet ylös muistiinpanosivulle (s. 18-19).
5. Kokoontukaa lopuksi yhteen. Käykää keskustellen läpi, millaista tietoa löysitte.
 - Mitä uutta tietoa löysitte aiheesta?
 - Mihin kysymykseen oli vaikea löytää vastausta?
 - Miten tunnistitte luotettavat lähteet?

Etsi tietoa

1. Sanoma- ja aikakauslehdistä

- Perehdy siihen, mitä lehdissä on aiemmin kirjoitettu aiheesta.
- Pidä mielessä, mitä olet etsimässä, ettet eksy asian viereen.
- Kannattaa kysyä, onko kirjastossa käytössä e-lehtipalvelu.

2. Googlaamalla

- Netissä on rajattomasti tietoa. Punnitse tarkasti, onko tieto hyödyllistä juttusi kannalta vai viekö se aiheen ohi.
- Mieti huolella, mihin tietolähteeseen luotat: Onko teksti julkaistu luotettavalla sivustolla? Onko kirjoittaja aiheen asiantuntija? Onko teksti kirjoitettu tosissaan vai onko se pilailua tai huijausta?
- Milloin teksti on julkaistu? Onko tieto edelleen ajankohtaista?

3. Tietokirjoista ja verkkojulkaisuista

- Kirjastossa tietokirjat on jaoteltu eri luokkiin, esimerkiksi maantiede ja matkat, uskonto ja historia. Mieti, mistä luokasta löydät juttuunne sopivia kirjoja.
- Muista tarkistaa, minä vuonna kirja on ilmestynyt, sillä tieto voi olla vanhentunutta.
- Hyödynnä myös e-aineistoa. Kysy tarvittaessa apua kirjaston henkilökunnalta.

4. Haastattelemalla

- Mieti, ketä tahdot haastatella ja miksi.
- Etsi haastateltavan yhteystiedot ja sovi haastattelu. Kerro lyhyesti, mistä aiheesta ja mistä näkökulmasta olet tekemässä juttua.
- Suunnittele haastattelukysymykset huolella etukäteen ja ole haastattelutilanteessa valppaana, jotta osaat kysyä mahdollisia jatkokysymyksiä.
- Tee huolelliset muistiinpanot. Voit myös nauhoittaa haastattelun, mutta silloinkin kannattaa kirjoittaa asiat varmuuden vuoksi ylös.

5. Gallupilla

- Gallupin avulla voi saada selville, millaisia mielipiteitä aihe herättää.
- Sen voi tehdä vaikkapa kadulla, koulussa, kirjastossa tai sosiaalisessa mediassa.
- HUOM! Jutussa on tärkeää kertoa, mistä olet saanut tiedon. Tee selväksi, onko kyse kaverin kannanotosta vai tutkimustiedosta.

JUTUN TEKEMINEN

VIDEO:

Millaisista osista lehtijuttu rakentuu?

1. TIEDON YHDISTÄMINEN

- Katsokaa video siitä, miten jutun kirjoitusprosessi Helsingin Sanomien Nyt-liitteessä etenee. www.vimeo.com/channels/juttukirjastossa
- Kertokaa toisillenne, mitä tietoa löysitte juttua varten. Mikä on kiinnostavin ja yllättävin asia? Se kannattaa nostaa otsikkoon tai ingressiin.

2. JUTUN RAKENTEEN SUUNNITTELU

- Miettikää, millaisista osista juttunne koostuu. Tuleeko siitä yksi pitkä teksti vai jaatteko sen useampaan pieneen osaan?
- Suunnitelkaa juttunne rakenne järjestelemällä löytämänne tiedot sopivaan järjestykseen. Tarvitsetteko vielä jotain lisätietoa?
- Millainen kuvitus juttuun tulee? Sopiiko juttuun piirretty kuva, valokuva vai video?

Jakakaa ryhmä puoliksi. Toiset kirjoittavat jutun valmiiksi, toiset huolehtivat kuvituksesta.

3. JUTUN KIRJOITTAMINEN

- Kirjoittakaa juttu yhdessä puhtaaksi.
- Tehkää juttuunne kiinnostava aloitus ja lopetus sekä otsikko ja ingressi.
- Tarkistakaa lopuksi faktat.
- Muistakaa merkitä juttuun kirjoittajien nimet sekä kaikki lähteet.

4. JUTUN KUVITUS

- Ottakaa juttuun sopiva valokuva tai piirtäkää kuvitus. Jos kuvaatte videon, muistakaa laittaa juttuun videolinkki.
- HUOM! Jos hyödynnätte jotain valmista kuvaa, tarkistakaa, onko teillä oikeus käyttää sitä. Muistakaa laittaa kuvaajan nimi näkyviin.

Voitte tehdä jutuista
luokkalehden Aikakausmedian
Koululehtikoneella.

koululehtikone.fi

MUISTIINPANOJA

MUISTIINPANOJA

SANOMALEHTIEN LIITTO

AIKAKAUSMEDIA